

ADAD – Adolescent Drug Abuse Diagnosis

MANUAL

Copyright: Statens institutionsstyrelse

Produktion: BrandFactory. 2023. Arb.nr: 248847.

 Svanenmärkt trycksak, 3041 0142

Förord

ADAD, Adolescent Drug Abuse Diagnosis, är en standardiserad intervju som används i arbete med unga människor med social problematik. Den här manualen är tänkt att dels ge dig inblick i vad ADAD är och hur vi arbetar med det inom Statens institutionsstyrelse (SiS), dels fungera som ett stöd för dig innan, under och efter att du håller i ADAD-intervjuer.

Genom att alla som arbetar med ADAD följer anvisningarna i manualen kan vi förstärka kvaliteten och tillförlitligheten av intervjuerna. Det gör också att det blir lättare att jämföra resultat när vi sammanställer statistik över SiS målgrupp och dess behov av vård och behandling. De anvisningar som gäller administrativa frågor och bakgrundsuppgifter är anpassade för SiS specifika behov. Användare utanför SiS kan ha andra krav, och får då komplettera med egna frågor och anvisningar.

Manualen inleds med en kort bakgrund, där du kan läsa om hur ADAD utvecklades och hur det används i Sverige i dag. Därefter följer ett kapitel om hur ADAD-arbetet organiseras ute på institutionerna. Sedan följer tre kapitel som rör det praktiska arbetet med instrumentet, där du kan läsa om hur en ADAD-intervju genomförs, hur svaren skattas och hur det efterföljande återkopplingssamtalet går till. Efter det kommer ett kapitel där vi beskriver hur de olika svarsalternativen ska tolkas och fyllas i, och manualen avslutas med ett kapitel där vi ger anvisningar till de enskilda intervjufrågorna. Allra sist i manualen hittar du skattningsskalor, frekvenskoder och yrkeskoder som du kan använda när du skattar intervju svaren.

SiS ansvarar för att förvalta och utveckla den svenska versionen av ADAD. Det innebär att det är SiS som utvecklar och reviderar frågeformulär och manual. Svenska ADAD är inte licensbelagd, men de som arbetar med instrumentet måste ha särskild utbildning.

Solna, januari 2023

Annika Eriksson
Utvecklingsdirektör

Innehållsförteckning

Bakgrund	6
ADAD – en strukturerad intervju för ungdomar	6
Intervjuns syften och innehåll	6
Organisering av ADAD-arbetet	7
Förvaltning	7
Utbildning	7
ADAD-ansvarig.....	7
ADAD i behandlingsplanering.....	7
ADAD i uppföljning och verksamhetsplanering	7
Dataprogram	8
Hantering och förvaring av ADAD-material.....	8
Utlämning av textsammanställning till socialtjänsten	8
Genomförande av inskrivningsintervjun	10
Om intervjun inte kan genomföras	10
Inför intervjun	10
Under intervjun	10
Efter intervjun.....	13
Skattning	14
Analys av svaren och skattning av intervjun.....	14
Ungdomens skattning.....	14
Intervjuarens skattning	14
Kritiska frågor	15
Praktiskt tillvägagångssätt vid skattning.....	15
Återkopplande samtal	17
Samtalets syfte och upplägg	17
Inför samtalet.....	17
Under samtalet	17
Efter samtalet.....	18
Generella svarsalternativ	19
X = frågan obesvarad, personen vill ej svara, vet inte eller förstår inte frågan.....	19
E = frågan inte relevant.....	19
Frågor med svarsskala.....	19
Följdfrågor.....	19
Ange alltid heltal	19
Antal dagar.....	19
Tillförlitlighet.....	20

Anvisning till enskilda frågor	21
A Intagningsuppgifter	21
B Intervjuaruppgifter.....	22
C Bakgrundsuppgifter.....	23
D Fysisk hälsa.....	25
E Skola.....	27
F Arbete.....	30
G Fritid och vänner	31
H Familj, bakgrund och relationer.....	33
I Psykisk hälsa	35
J Brottslighet.....	37
K Alkohol och narkotika	40

Bakgrund

I det här kapitlet får du en kort inblick i hur ADAD utvecklades och hur instrumentet används inom SiS i dag. Du kan också läsa om ADAD-intervjuns olika syften och innehåll. Är du intresserad av att lära dig mer om ADAD än vad som står i den här manualen, kan du läsa artikeln "ADAD och utvecklingen av ett dokumentationssystem för ungdomar" av Kerstin Söderholm Carpelan & Anne Hermodsson (2004).

ADAD – EN STRUKTURERAD INTERVJU FÖR UNGDOMAR

ADAD står för Adolescent Drug Abuse Diagnosis och är en strukturerad intervju som syftar till att ge en bred bild av ungdomars situation och aktuella problematik. ADAD utvecklades i slutet av 1980-talet i USA av Alfred Friedman och Arlene Utada. Den amerikanska originalversionen har översatts till svenska av SiS. Grundprincipen vid översättningen var att följa den amerikanska versionen men anpassa den till svenska förhållanden.

Sedan senare delen av 1990-talet har SiS använt instrumentet inom den egna verksamheten för att utvärdera och utveckla vården vid de särskilda ungdomshemmen. I takt med att ny kunskap tillkommit har instrumentet uppdaterats och reviderats. De förändringar som är gjorda förändrar inte ADAD:s grundläggande struktur och kärninnehåll.

INTERVJUNS SYFTEN OCH INNEHÅLL

ADAD-intervjun har flera syften:

- att göra ungdomen mer delaktig i sin vård och behandling genom att hen själv får uttrycka sin oro och sitt hjälpbehov
- att utgöra underlag vid utredning och behandlingsplanering i enskilda ärenden
- att underlätta uppföljning och utvärdering av vården och behandlingen.

Intervjun består främst av frågor med fasta svarsalternativ och omfattar de nio livsområdena *fysisk hälsa, skolgång, arbete, fritid och vänner, familj, psykisk hälsa, kriminalitet, alkohol och narkotika*. För varje livsområde ger intervjun tre centrala skattningsmått: ungdomens skattning av sina problem, ungdomens skattning av sitt hjälpbehov samt intervjuarens skattning av den unges behandlingsbehov.

I ADAD ingår följande intervjuformulär, som alla kan hämtas från SiS intranät:

- inskrivningsintervju med tillhörande återkopplingsformulär (används vid intagning till SiS)
- överflyttningsintervju (används när en ungdom flyttar från en avdelning till en annan inom ungdomshemmet eller till ett annat ungdomshem)
- utskrivningsintervju (används när ungdomen skrivs ut eller frigges från SiS)
- uppföljningsintervju (används ett år efter utskrivning från behandlingsavdelning).

Genom att ställa frågor om ungdomens aktuella livssituation vid samtliga tillfällen får vi möjlighet att studera såväl individuella förändringar som förändringar för grupper av ungdomar.

Organisering av ADAD-arbetet

I det här kapitlet kan du läsa om hur arbetet med ADAD är organiserat, både inom SiS centralt och ute på de enskilda institutionerna. Här går vi också igenom hur ADAD-material ska hanteras och förvaras, och vad som gäller om utomstående aktörer som exempelvis socialtjänsten begär att få tillgång till uppgifter från en ADAD-intervju.

FÖRVALTNING

ADAD förvaltas av SiS huvudkontor som ansvarar för att formulär, manualer, anvisningar och utbildningsmaterial är uppdaterat och för att det finns utbildare som kan utbilda i ADAD. Huvudkontoret ansvarar även för att ungdomshemmen får information om förändringar och nyheter i instrumentet. Det är också huvudkontoret som ansvarar för det dataprogram som finns till ADAD och för att upprätthålla och kvalitetssäkra de filer där uppgifter från intervjuerna lagras centralt för uppföljning.

UTBILDNING

En förutsättning för att få använda ADAD inskrivningsintervju är att den som utför intervjun har gått en särskild utbildning och är väl förtrogen med formulär och manual. Utbildningen omfattar två dagar plus en uppföljningsdag inom tre månader och ger intervjuaren riktlinjer för genomförande, intervjuarträning, återkoppling till ungdomen, användning av intervju i utrednings- och behandlingsarbete samt inmatning av intervjun.

ADAD-ANSVARIG

Vid varje ungdomshem ska det finnas en person som är ADAD-ansvarig och som i samråd med institutionschefen ansvarar för arbetet med ADAD på ungdomshemmet. Den ADAD-ansvariga ansvarar för att förmedla ADAD:s syften och grundtankar till övrig personal på ungdomshemmet. Du kan hitta mer information om den ADAD-ansvarigas uppgifter på SiSnet.

ADAD I BEHANDLINGSPLANERING

Inom SiS ska ADAD inskrivningsintervju användas som utgångspunkt för bedömning, utredning och behandlingsplanering. De livsområden som tas upp i intervjun täcker det mesta som kan vara aktuellt att arbeta med under en vistelse på ett särskilt ungdomshem. Information som samlas in kring varje ungdom ska kunna delas inom teamet. Till exempel ska olika uppgifter från intervjun användas av lärare, sjuksköterska, psykolog och personal med ansvar för samordning och planering av behandlingsarbetet. Informationen är av central betydelse när behandlingspersonalen tillsammans med ungdomen skapar en behandlingsplan. Ungdomen blir genom intervjun mer delaktig i sin vård och behandling, eftersom hen själv kan beskriva sin situation, sin oro och sitt hjälpbehov, vilket hjälper personalen att ge så bra stöd och hjälp som möjligt.

ADAD I UPPFÖLJNING OCH VERKSAMHETSPLANERING

En viktig uppgift för SiS är att följa upp de ungdomar som vårdats på SiS ungdomshem. Det är viktigt att få en samlad bild av vilka behov och problem ungdomarna som kommer till SiS har. Informationen kan vi sedan använda för att utveckla och bättre anpassa

vården och behandlingen. Uppgifterna från ADAD-intervjuerna lagras i ett dataprogram ur vilket vi kan ta ut underlag för att följa upp och utvärdera verksamheten. Information från ADAD används bland annat i SiS nyckeltal, SiS årsredovisning och i årliga tabellsammanställningar som vi gör för att beskriva personer som varit intagna på och utskrivna från SiS ungdomshem.

DATAPROGRAM

Uppgifter från ADAD-intervjuerna matas in i ett dataprogram som heter ADAD-net. De personer som matar in ADAD-intervjuer har en viktig roll i kvalitetssäkringen av uppgifterna. Om inmataren uppmärksammar att frågor är felaktigt ifyllda eller att uppgifter saknas ska hen kontakta intervjuaren för att rätta till felet.

Med hjälp av ett statistikprogram och inmatade data går det att göra olika beräkningar och sammanställningar på gruppnivå som exempelvis kan användas vid ungdomshemmets verksamhetsplanering. Utöver detta gör SiS uttag och analyser av data på central nivå. På SiSnet hittar du en särskild användarmanual med beskrivning av dataprogrammets funktioner.

HANTERING OCH FÖRVARING AV ADAD-MATERIAL

Ifyllda intervjuformulär och uttag från databasen som gäller en enskild person ska behandlas med aktsamhet och i enlighet med gällande sekretessregler. Ifyllda intervju- och återkopplingsformulär samt uttag ska förvaras i ungdomens personakt – det är förbjudet att samla sådant material i särskilda pärmar. Du kan läsa mer om bestämmelserna för personakter i anvisningar för akt- och dokumentationssystem inom SiS. Dessa ingår i SiS handbok. Det är institutionschefen som har det övergripande ansvaret för akt- och journalhantering.

Observera att all personal vid SiS omfattas av sekretessen.

UTLÄMNING AV TEXTSAMMANSTÄLLNING TILL SOCIALTJÄNSTEN

Det händer att socialtjänsten begär att få ut en textsammanställning av en ungdoms intervju. Mellan SiS och socialtjänsten råder sekretess. För att kunna lämna ut uppgifter i en sammanställning är det därför nödvändigt att inhämta samtycke från ungdomen. Samtycket ska sparas i ungdomens akt. Om den unge är under 18 år och inte bedöms ha uppnått sådan mognad att han eller hon själv kan bestämma över frågor som rör den egna sekretessen, kan det bli nödvändigt att hämta in samtycke från vårdnadshavaren (för denna bedömning hänvisas till Riktlinjer/Juridik LVU, som finns på SiSnet).

Om ungdomen – eller i förekommande fall vårdnadshavaren – motsätter sig ett utlämnande måste det givetvis respekteras. Det finns dock undantag i 25 kap. 12 § och 26 kap. 9 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), som innebär att uppgifter under vissa förutsättningar kan lämnas ut trots att samtycke inte finns.

Enligt de bestämmelserna kan ett särskilt ungdomshem lämna uppgifter till socialtjänsten (eller till myndighet inom hälso- och sjukvården) om en person som inte fyllt 18 år eller som fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel. En uppgift får endast lämnas ut om det behövs för att ungdomen ska få nödvändig vård, behandling eller annat stöd.

Detsamma gäller i fråga om lämnande av uppgifter om en gravid kvinna eller närstående till henne, om det behövs för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

Bestämmelserna om undantag från huvudregeln om sekretess måste användas med urskiljning och varsamhet. Det är viktigt att inte lämna ut fler uppgifter än vad social-

tjänsten har behov av. Ta därför alltid reda på varför socialtjänsten behöver uppgifterna. Många gånger räcker det att lämna ut vissa delar av textsammanställningen (se Riktlinjer/Juridik LVU).

Om det kan antas att en uppgift efter ett utlämnande kan komma att behandlas i strid med EU:s dataskyddsförordning så omfattas uppgiften av sekretess enligt 21 kap. 7 § offentlighets- och sekretesslagen. En sådan situation kan vara att begäran är alltför generellt utformad och en stor mängd uppgifter begärs ut, t.ex. avseende en viss ålderskategori eller liknande. Om det råder ovisshet om vilket lagstöd mottagaren har för att behandla de begärda uppgifterna så bör en jurist vid SiS kontaktas innan utlämnande sker.

Genomförande av inskrivningsintervjun

Inskrivningsintervjun ingår som ett led i behandlingsarbetet och är önskvärd för att ungdomshemmet ska kunna fullgöra sitt uppdrag på ett bra sätt. Fokus i intervjun är ungdomens aktuella situation och tiden innan placering på SiS ungdomshem. Inskrivningsintervjun bör göras inom tio dagar efter att ungdomen kommit till ungdomshemmet, detta för att ungdomen ska ha möjlighet att ge en så bra beskrivning som möjligt av tiden före intagningen på ungdomshemmet. Om en ungdom inte kan genomföra en intervju (t.ex. på grund av psykisk ohälsa) inom den önskvärda tidsramen kan intervjun göras vid ett senare tillfälle.

Intervjun är tänkt att genomföras vid ett och samma tillfälle. I undantagsfall går det dock bra att dela upp intervjun, till exempel om ungdomen inte orkar genomföra hela intervjun i en sittning. Formulärets struktur bör dock alltid följas.

OM INTERVJUN INTE KAN GENOMFÖRAS

I de fall det inte är möjligt att göra en inskrivningsintervju ska du fylla i bortfallsinformation, frågorna BO1–BO9. Bortfallsinformation ska finnas för alla intagna ungdomar som inte intervjuats. Bortfallsinformationen ger en förklaring till varför en ungdom inte har intervjuats. För instruktion för ifyllande se frågorna A4–A11b.

INFÖR INTERVJUN

Behov av tolk

Det händer att ungdomar inte förstår svenska tillräckligt bra för att en intervju ska kunna genomföras, eller att det finns behov av tolk av någon annan anledning (t.ex. att ungdomen har en hörselskada). En auktoriserad tolk eller teckentolk ska kontaktas om ungdomen behöver det för att kunna genomföra intervjun. Tänk på att ha en genomgång av frågorna med tolken innan intervjun, så att tolken vet hur frågorna ska ställas.

Lokal

Intervjun bör ske i en lugn och avskild miljö där inget stör intervjusituationen. Stäng av eventuella telefoner. Avsätt ordentligt med tid för intervjun, och se till att det finns något att äta och dricka. Ha alltid med manualen som stöd.

UNDER INTERVJUN

Tidsåtgång

Att genomföra en inskrivningsintervju tar vanligtvis mellan 60 och 90 minuter. Intervjun bör genomföras vid ett och samma tillfälle. Om du märker att ungdomen inte orkar kan intervjun delas upp på flera tillfällen.

Ditt förhållningssätt

Intervjuarens förhållningssätt under intervjun ska vara aktivt, engagerat och neutralt. Försök skapa ett bra samarbetsklimat och avstå från att värdera, bedöma eller reagera på de svar som ungdomen ger. Din roll är att så långt som möjligt underlätta samtalet så att

du kan hämta in så mycket relevant information som möjligt. Undvik att dra slutsatser eller göra egna tolkningar om ungdomen inte förstår eller verkar osäker på innebörden av en fråga. Försök i stället att noggrant ta reda på vad ungdomen menar. Det är viktigt att du är väl förtrogen med frågorna så att du vid behov kan omformulera och förtydliga dem utan att grundfrågan förändras.

Informera ungdomen om intervjuens syfte och innehåll

En förutsättning för att ungdomen ska vilja bli intervjuad och lämna tillförlitliga svar är att hen förstår syftet med intervjun och känner förtroende för dig som intervjuar. Ungdomar kan ibland känna sig misstänksamma mot intervjun. Då är det viktigt att klargöra syftet med den. Intervjun ska inte vara tvingande – motivera och förklara för ungdomen så att denne förstår innebörden. Vid intervjutillfället är det en fördel att sitta bredvid varandra, för att det tydligt ska framgå att det inte finns något i intervjun som ungdomen inte får ta del av. Ungdomen kan med fördel läsa med i intervjun. Observera vikten av säkerhetstänk!

För att skapa ett bra förhållande kan du utgå från följande punkter:

- Presentera dig själv och berätta att du vill ställa ett antal frågor som hör samman med planeringen av den unges vård och behandling på ungdomshemmet. Betona för ungdomen att intervjun är en möjlighet för ungdomen att bli mer delaktig i sin vård och behandling.
- Berätta vad ADAD är, vad den ska användas till och varför den är viktig.
- Förklara att intervjuer görs både vid inskrivning på ungdomshemmet och vid utskrivning, samt vid en eventuell uppföljning
- Beskriv i korthet de olika frågeområdena, antalet frågor och hur lång tid intervjun kommer att ta.
- Berätta att alla frågor ställs till alla ungdomar, och att vissa därför ibland kan kännas konstiga.
- Berätta om frågorna som handlar om ungdomens skattning av oro och besvär och behov av hjälp. Berätta att dessa frågor kommer efter varje område.
- Berätta att en del frågor i intervjun kan upplevas som känsliga eller obehagliga att fråga en ungdom om. Vad som kan kännas känsligt varierar från person till person. Du som intervjuare får inte låta bli att ställa någon fråga för att det känns jobbigt för dig. Det kan betyda mycket för en ungdom att frågan ställs.
- Motivera ungdomen att hellre avstå från att svara än att lämna felaktiga uppgifter. Du bör avbryta intervjun om det är uppenbart att ungdomen inte vill eller kan svara på flertalet frågor i intervjun eller om det är tydligt att ungdomen inte tar intervjun på allvar.

- Berätta att informationen från formuläret förs över till ett datorprogram som är omgärdat av ett säkerhetssystem för att skydda den enskildes integritet enligt Integritetsskyddsmyndighetens anvisningar.
- Förklara för ungdomen vem som kan komma att ta del av intervjun, t.ex. berörd behandlingspersonal, utredande socialsekreterare samt eventuellt vårdnadshavare (beroende på den unges ålder och mognadsnivå). Om ungdomen inte är myndig ska du upplysa hen om att resultatet inte är sekretessbelagt i förhållande till vårdnadshavare och att föräldrar därför kan ha rätt att ta del av intervjun. Du kan läsa mer om detta i avsnittet om sekretess på sidan 7.
- Berätta för ungdomen att hen kan avstå från att göra intervjun och även har rätt att avbryta den. Här är det viktigt att du försöker motivera ungdomen till att göra intervjun. Berätta återigen varför intervjun är viktig och vad den ska användas till.

Exempel på formulering inför intervjun:

Vi har märkt att ungdomar ofta har flera olika problem med till exempel hälsa, skola, familj, brottslighet, alkohol eller narkotika. Därför kommer jag att ställa frågor till dig om olika delar av ditt liv och om problem du kanske har. Det är för att vi ska kunna få en så riktig bild av din situation som möjligt. Dina svar kan få oss att förstå vilken hjälp du kan behöva. Intervjun ger dig också möjlighet att vara mer delaktig i din vård och behandling.

Efter varje område kommer jag att fråga dig om du varit oroad eller besvärad av problem och om du vill få hjälp. Du måste säga till om du inte förstår någon fråga under intervjun. Om du inte vill svara på någon fråga så är det mycket bättre att du säger det än att du ger ett felaktigt svar.

Notera saker att ta upp vid senare tillfälle

Intervjun är inte ämnad att vara ett terapeutiskt samtal, och det är därför inte lämpligt att fördjupa sig i enskilda frågeställningar. Om ungdomen har mycket att berätta inom ett område som inte täcks av frågorna kan du till exempel säga "Jag gör en notering här, så kan vi återkomma till det vid återkopplingsamtalet". Använd kommentarsfälten för att komplettera och fånga upp extra information från ungdomen. Vid ett senare tillfälle, exempelvis vid återkopplingsamtalet, passar det bättre att tala om sådan information. Tänk på att även det som står i kommentarsfälten ska matas in i datorprogrammet.

Presentera nya frågeområden

När du byter frågeområde är det bra att presentera det nya området. Det gör att ungdomen kan koncentrera sig på ett område i taget. Säg till exempel: *Nu kommer jag att ställa frågor till dig om din fysiska hälsa.*

Känsliga frågor

Emellanåt kan det uppstå situationer då frågor väcker starka känslor. Du bör uppmärksamma sådana känslor och prata med ungdomen om detta. Om det behövs, ta en paus. Ge ungdomen tid och möjlighet att lugna ner sig.

Sammanfattning:

- Se till att intervjun kan ske ostört (stäng av telefoner).
- Avsätt tillräcklig tid, minst 90 minuter.
- Ha ADAD-manualen i närheten.
- Gör intervjutillfället till en trevlig stund, bjud gärna på tilltugg och något att dricka.
- Ta hjälp av en skattningsskala på ett separat papper.
- En del frågor är känsliga. Tänk på hur du själv skulle vilja bli bemött, och var respektfull.
- Bekräfta ungdomen, visa att du förstår, lyssnar reflektivt och följer med.
- Det är ungdomens egen uppfattning som är det viktiga. Undvik argumentation och värdering.

EFTER INTERVJUN

När ni är klara med intervjun är det viktigt att du informerar avdelningspersonalen om att ungdomen genomfört en intervju och att det kan medföra att hen behöver lite extra omsorg och tillsyn. Tänk också på att genast gå vidare med eventuella saker som kommit upp under intervjun som du bedömer är akuta. Om ungdomens svar till exempel tyder på att hen har suicidtankar eller på annat sätt mår psykiskt dåligt måste du informera din chef om detta. Om en ungdom berättat att hen utsatts för våld eller övergrepp ska du lämna över informationen till annan berörd personal med kompetens inom området, exempelvis psykolog.

Skattning

I det här kapitlet går vi igenom hur du analyserar och skattar intervju svaren.

ANALYS AV SVAREN OCH SKATTNING AV INTERVJUN

Så snart som möjligt efter att ADAD-intervjun är genomförd, ska du påbörja förberedelse av skattning och efterföljande återkopplingssamtal. Första steget i detta är att du sammanställer svaren från intervjun som visar på "resurs/skydd" respektive "oro/risk" i återkopplingsformuläret. Genom att du analyserar ungdomens svar i återkopplingsformuläret och gör en grundlig genomgång av svaren i intervjun blir skattningen enklare för dig. Det blir också tydligare för övrig personal involverad i ungdomens vård och behandling vad du grundar din skattning på. När du valt ett tresiffrigt skattningsintervall och därefter en slutlig intervjuarskattning ska du skriva en motivering till det valda skattningsintervallet. Motiveringen bör framför allt bestå av en objektiv övergripande formulering som beskriver allvarlighetsgraden av problematiken inom det aktuella livsområdet.

UNGDOMENS SKATTNING

I slutet av varje avsnitt skattar eller bedömer ungdomen sin oro eller sina problem och sitt behov av hjälp inom området. Skattningen sker utifrån den aktuella situationen. Det är de 30 dagarna före samtalet som avses med undantag av om ungdomen befinner sig i en sluten miljö (exempelvis häkte). Då utgår man i stället från de sista 30 dagarna innan inläsningen. Om ungdomen uppger att hen inte har några problem, eller inte vill få någon hjälp, accepteras det svaret. Det kan även förekomma att ungdomen vill få hjälp trots att hen inte uppger några problem inom området. Undersök detta närmare vid det återkopplande samtalet.

Skattningen av både oro/problem och behov av hjälp sker med en fyrgradig skattningsskala:

0 = Inte alls

1 = Lite

2 = Ganska mycket

3 = Mycket

INTERVJUARENS SKATTNING

Din skattning genomför du efter intervjun, och den ska utgöra en samlad bedömning av ungdomens hjälpbehov inom respektive livsområde. Skattningarna av de nio livsområdena handlar om att bedöma om någon form av behandling eller hjälp är nödvändig inom ett visst livsområde – behöver ungdomen hjälp och i så fall i hur stor grad? Skattningarna är avsedda som hjälp i det kommande utrednings- och behandlingsarbetet. Intervjuarskattningen är dels baserad på ungdomens svar på enskilda frågor, dels på

ungdomens skattningar av hjälpbehov inom varje livsområde. Skattning görs enligt en skala, 0–9 (se nedan). Intervjuaren arbetar med ett trestegsintervall. Ditt skattningsintervall och ungdomens skattning vägs samman och resulterar i en gemensam skattning.

KRITISKA FRÅGOR

Kritiska frågor utgörs av frågor som upphovsmännen till ADAD uppfattade som särskilt betydelsefulla utifrån sitt kliniska arbete med ungdomar med antisocial problematik. Frågorna är markerade med en stjärna (*) i formuläret.

Alla frågor som ställs inom ett livsområde vägs in i underlaget för intervjuarens skattning. Vid skattning av behov av ytterligare hjälp inom ett område ska hänsyn tas till

- problemens omfattning (kvantitet)
- problemens varaktighet, dvs. om de varit aktuella de senaste 30 dagarna
- problemens intensitet
- om problemen funnits en längre tid (debutålder)
- om problemen är akuta eller kroniska
- kritiska frågor (markerade med en stjärna (*) i formuläret)
- hjälpbehovet utöver den hjälp som redan ges (detta gäller i de fall ungdomen redan får hjälp inom ett visst område).

Intervjuarens skattningsskala

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

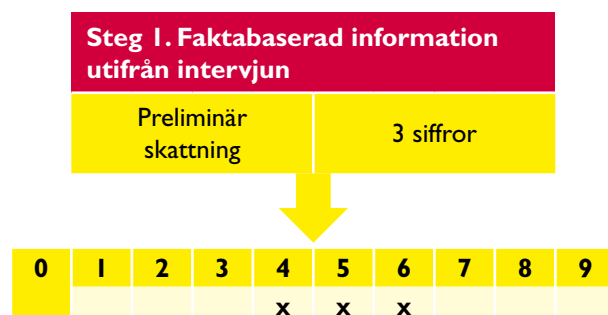
0 = Inga reella problem, behöver inte ytterligare hjälp

9 = Avsevärda/utomordentliga problem, hjälp absolut nödvändig

PRAKTISKT TILLVÄGAGÅNGSSÄTT VID SKATTNING

Steg 1

Under steg 1 går du igenom hela avsnittet (livsområdet) och gör en helhetsbedömning utifrån ungdomens svar. Större vikt ges till aktuella och kritiska frågor. Frågor som ungdomen inte besvarat (X) ska bortses från i skattningen. Du beaktar sedan hela skalan för intervjuarskattningen och väljer ett tresiffrigt skattningsintervall utifrån allvarlighetsgraden i ungdomens svar. Ungdomens skattningsfrågor vägs inte in i steg 1.

Steg 2

Du använder ungdomens svar på skattningsfrågan om hur viktigt hen tycker det är att få hjälp för att välja ett slutgiltigt värde från det tidigare gjorda skattningsintervall. Skattningen ska utgå från ungdomens hjälpbehov. Ditt tresiffriga skattningsintervall och ungdomens svar om hur mycket hjälp hen vill ha, avgör vilken den slutliga skattningssiffran blir.

När ungdomen på sin skattningsfråga, om hur viktigt det är att få hjälp, svarar sin lägsta skattning (0 – inte alls), måste du välja ditt intervalls lägsta siffra. När ungdomen svarar 1 – lite eller 2 – ganska mycket måste du välja ditt intervalls mellersta siffra. När ungdomen svarar 3 – mycket måste du välja ditt intervalls högsta siffra.

Om skattningsfrågan är besvarad med "X" jämställs det med "0 – inte alls", vilket innebär att du även då ska välja ditt intervalls lägsta siffra. Du måste lägga ditt skattningsintervall på en nivå där du kan formulera en motivering till den siffra som blir slutlig skattning.

Skattningsskalans ytterligheter 0 och 9 används relativt sällan. För att slutlig skattning ska bli 0 (dvs. intervjuaren har utgått från skattningsintervallet 0-1-2) krävs att ungdomen inte har uppgett något problem inom området och att ungdomen samtidigt skattar 0 på frågorna om hjälpbehov. För att slutlig skattning ska bli 9 (dvs. intervjuaren har utgått från skattningsintervallet 7-8-9) ska problemen vara så allvarliga att det i princip är akut fara för ungdomens liv samt att ungdomen skattat 3 på frågorna om hjälpbehov. Det är viktigt att komma ihåg att skattningarna handlar om i vilken utsträckning hjälp är nödvändig, oberoende av om den finns tillgänglig eller inte. Exempelvis ska en patient med obotlig cancer skattas med svårighetsgrad 7-8-9 för medicinska problem, det vill säga att behandling är absolut nödvändig, detta trots att exempelvis ingen effektiv behandling finns tillgänglig. Den som har få symptom ska skattas med ett lågt skattningsintervall, det vill säga problemtyngden är inte så stor. När aktualitet, kvantitet, varaktighet och/eller symptomens intensitet ökar, ökar även tyngden i skattningen. En hög skattning bör vara en indikation på att problemen är allvarliga och att det finns ett stort behov av hjälp.

Bakgrundsfaktorn ålder vägs också in i skattningen: Exempelvis bör en 13-åring som dricker alkohol varje helg skattas högre än en 18-åring som gör detsamma.

Exempel vid skattningsintervall 4–6

Ungdomen skattar 0 (Inte alls)	välj →	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
						x	x	x			
Ungdomen skattar 1 (Lite)	välj →	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
						x	x	x			
Ungdomen skattar 2 (Ganska mycket)	välj →	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
						x	x	x			
Ungdomen skattar 3 (Mycket)	välj →	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
						x	x	x			

Återkopplande samtal

I det här kapitlet kan du läsa om det återkopplingsamtal som ska hållas en tid efter inskrivningsintervjun. Först berättar vi kort om samtalets syfte och upplägg, sedan går vi igenom vad du bör tänka på inför samt under och efter att du håller i samtalet.

SAMTALETS SYFTE OCH UPPLÄGG

Återkopplingsformuläret i ADAD är utformat för att ytterligare öka ungdomens delaktighet i sin vård och behandling. Till skillnad från inskrivningsintervjun, som består av bestämda frågor och är lika för alla ungdomar, är återkopplingen friare. Här kan du ställa frågor och diskutera sådant som är betydelsefullt för varje enskild ungdom, så att ni kan fördjupa er i sådant som kommit fram under intervjun. Återkopplingen blir på så sätt ett underlag för att knyta samman ADAD med det fortsatta arbetet kring ungdomen i till exempel utredning och behandling.

INFÖR SAMTALET

Tidsåtgång och förberedelser

Återkopplingsamtal med ungdomen ska hållas så snart som möjligt efter att inskrivningsintervjun är genomförd, helst inom två veckor. Längden på ett återkopplingsamtal kan variera, men vanligtvis tar det ca 45–60 minuter. Inför samtalet bör du förbereda dig genom att läsa igenom inskrivningsintervjun. Du bör dessutom titta på de noteringar du gjort i återkopplingsformuläret kring vilka svar du bedömt som "resurs/skydd" eller "oro/risk" inom varje område.

UNDER SAMTALET

Lyft fram resurser och undersök samband

Under samtalet ska du främja en respektfull och tillåtande stämning, där ungdomen ses som expert på sitt eget liv. I samtalet ska du inte fokusera enbart på ungdomens problemområden, utan syftet är att även lyfta fram ungdomens resurser och avsaknad av problem. Att lyfta fram resurser är viktigt för det kommande utrednings- eller behandlingsarbetet och kan vara stärkande för ungdomen. Ibland är ungdomarnas problem redan grundligt utredda innan de placeras på SiS, och då kan det finnas skäl att ägna mer tid åt det som fungerar i ungdomens tillvaro. Under samtalet kan både ungdomen och du även uppmärksamma hur de olika livsområdena hänger ihop och påverkar varandra.

Utgå från dina anteckningar

I samband med att du analyserade och skattade ungdomens svar i inskrivningsintervjun kanske du skrev ner några frågor som du ville ta upp med ungdomen under återkopplingsamtal. Frågor, eller stödord, skrivs in i återkopplingsformuläret under rubriken *Klargörande frågor*. Det finns dock inget tvång att du ska ställa just de frågor du har antecknat. Under samtalet kan det komma upp diskussioner och frågeställningar som du och/eller ungdomen anser är viktigare.

Om det framkommer felaktigheter eller missuppfattningar

Chansen för att få ett innehållsrikt samtal kan öka genom att du analyserat svaren i intervjun och noterat dem som "resurs/skydd" eller "oro/risk". Ungdomen kan då reagera på någon av de anteckningar som du skrivit och förtydliga vad hen menat i sitt svar. Ibland kan även ungdomen reagera på att hen missuppfattat en fråga, eller att du skrivit in fel svar. Om intervjun är inmatad i dataprogrammet måste du kontakta inmataren, som kan ändra uppgiften.

Observera att det ibland kan hända att ungdomen säger att svaret inte stämmer på grund av att hen tänker annorlunda nu jämfört med när intervjun genomfördes. Du bör då förklara för ungdomen att svaren ska avspegla ungdomens tankar vid genomförandet av intervjun, men att man i återkopplingsformuläret kan skriva att ungdomen i dag tänker på ett annat sätt. Det ungdomen berättar kan skrivas ner antingen under rubriken "klargörande frågor" eller under rubriken "övrigt".

Dokumentera ungdomens berättelse

Under återkopplingssamtalet är det lämpligt att du gör minnesanteckningar för att komma ihåg det ungdomen berättar. Så snart som möjligt efter samtalet ska du skriftligt dokumentera det ungdomen sagt under samtalet. Eftersom det är ungdomens berättelse som skrivs ner är det bra om du använder samma slags språk och uttryck som ungdomen använt under samtalet. På så sätt kan ungdomen känna igen det hen berättat.

EFTER SAMTALET

Gå igenom formuläret tillsammans med ungdomen

När du har skrivit ner det ungdomen berättat, ska du träffa ungdomen än en gång för att gå igenom det. Ett tips inför detta moment är att intervjuare och ungdom har varsitt exemplar av återkopplingsformuläret. Du läser högt för ungdomen det som står under rubrikerna "Klargörande frågor", "Vad gör dig orolig?", "Vad vill du ha hjälp med", "Ungdomens målbild" samt "Övrigt". Ungdomen kan samtidigt följa med i texten i sitt exemplar av formuläret. Gör du på detta sätt ökar du chansen att uppmärksamma om ungdomen förstår det skrivna och om ungdomen och du har förstått varandra. Upp-täcker ni att det finns felaktigheter eller om man t.ex. behöver förtydliga något i texten korrigerar du detta i samråd med ungdomen.

Dokumentera ungdomens kommentarer

Under och efter genomläsningen av återkopplingsformuläret har ungdomen möjlighet att ge sina kommentarer till det du skrivit. Det kan t.ex. vara åsikter som att du inte uppfattat ungdomen helt rätt, att du har överdrivit och att problemen inte alls är så stora etc. Dessa kommentarer skrivs in på sidan 2 i formuläret.

Efter genomgången gör du en journalanteckning i KAJ och undertecknar formuläret. Till sist ansvarar du för att materialet blir tillgängligt för de olika yrkeskategorier (t.ex. behandlingspersonal, lärare, psykolog, sjuksköterska) som är involverade i den unges vård och behandling. Återkopplingsformuläret ska, precis som ADAD-intervjun, förvaras i ungdomens akt.

Generella svarsalternativ

Alla frågor i intervjuformuläret ska fyllas i med ett svarsalternativ – inga frågor får alltså lämnas obesvarade. Det svar som ungdomen uppger anges med den siffra som överensstämmer med svarsalternativen i formuläret. Endast ett svarsalternativ kan anges, såvida det inte står något annat i instruktionen till frågan.

X = FRÅGAN OBESVARAD, PERSONEN VILL EJ SVARA, VET INTE ELLER FÖRSTÅR INTE FRÅGAN

X anges som svarsalternativ när ungdomen *inte förstår*, *inte kan* eller *inte vill* svara på en fråga. Eftersom X har flera betydelser (det är ju en betydande skillnad på att *inte förstå*, *inte kunna* och *inte vilja*) är det bra för det fortsatta samtalet med ungdomen att notera i kommentarsfältet i intervjun vad X betyder. Ibland kan man återkomma till detta i det återkopplande samtalet och i fortsatt utredning och behandling. Frågor som besvarats med X ska inte påverka skattningen. Observera att "vet ej" finns som svarsalternativ till vissa bakgrundsfrågor.

E = FRÅGAN INTE RELEVANT

I de fall frågan inte är relevant för ungdomen ska du ange **E** på svarsraden. Svarsalternativet **E** är kopplat till

- **följdfrågor:** frågor som logiskt följer den initiala frågan (t.ex. Om ja, ...)
- **konsekvensfrågor:** exempelvis frågor rörande gymnasiet ska endast besvaras av ungdomar som går i gymnasiet.

OBS! Ungdomens skattningsfrågor får aldrig markeras med **E** (*ej relevant*). Använd **aldrig E** (*ej relevant*) i stället för **0** (*Nej eller Inte alls*)!

FRÅGOR MED SVARSSKALA

Förutom Ja/Nej-frågor finns det i inskrivningsformuläret ett flertal frågor där ungdomen ombeds ta ställning till svarsalternativ på skalan 0–3 (0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket). När dessa frågor är aktuella kan det underlätta om intervjuaren har skrivit ner skalan på ett separat papper eller använder mallen som finns i slutet av denna manual så att ungdomen har svarsalternativen framför sig.

FÖLJDFRÅGOR

I formuläret förekommer följdfrågor som *Om annat, vad?* Frågan ska **endast** besvaras när ungdomen besvarat den föregående frågan med svarsalternativet *Annat*.

ANGE ALLTID HELLTAL

Ange alltid heltal för frågor med svar angivna i antal månader, dagar, veckor, minuter, kronor, ålder etc. Förtydliganden kan göras i kommentarsfältet

ANTAL DAGAR

I flera av frågorna ska ungdomen uppskatta hur många dagar hen har upplevt ett särskilt problem (oftast de senaste 30 dagarna innan ankomst till ungdomshemmet). Om ungdomen har svårt att ange antal dagar, gör en uppskattning. Du kan hjälpa till genom att exempelvis fråga hur ofta en viss händelse har inträffat eller genom att koppla händelser till hållpunkter, som exempelvis helger.

TILLFÖRLITLIGHET

I slutet av varje frågeområde ska du besvara två frågor för att bedöma tillförlitligheten i intervjusvaren; om ungdomen anses ha *förvanskat uppgifterna* respektive haft *svårt att förstå frågorna*.

Förvanskning av uppgifter

Informationen i det aktuella avsnittet måste vara markant missvisande. Det räcker inte med att du har en känsla av att uppgifterna inte stämmer. Bedömningen ska inte heller grundas på enstaka svar. Det ska vara en medveten och allvarlig förvanskning av svaren. Det faktum att ungdomen förnekar eller underskattar sina problem ska inte betraktas som förvanskning. Förnekande av problem kan däremot vara en del av ungdomens problematik. Använd kommentarsfältet för att motivera bedömningen. Var saklig och professionell i formuleringen.

Svårt att förstå frågor

Om ungdomen har svårt att förstå enstaka frågor, ange svarsalternativet **X** (*ej svar*) (se sidan 18). Svårigheter att förstå kan bero på ålder, språksvårigheter, intellektuell förmåga, tillstånd av förvirring etc. För att ange *Ja* krävs att ungdomen har svårt att förstå merparten av frågorna och att den samlade informationen inom frågeområdet blir markant missvisande. Det är viktigt att du i kommentarsfälten noterar vilka frågor ungdomen har haft svårt att förstå för att sedan kunna gå tillbaka till dessa frågor vid ett senare samtal. I vissa fall är det nödvändigt att avbryta intervjun för att återuppta den vid ett senare tillfälle.

Det förekommer att ungdomar genom sina svar vill förmedla en viss bild av sig själva som är missvisande. Det brukar vanligtvis leda till motsägelsefulla svar. När du uppmärksammar att svaren är motsägelsefulla är det viktigt att återigen berätta om syftet med intervjun och betona vikten av att ungdomen svarar sanningsenligt. Det är bättre att ungdomen säger att hen inte vill svara, än att hen ljuger eller förvanskar svaren. Om ingen förbättring sker, skriv en notering vid de svar som kan ifrågasättas. Vid extrema fall bör intervjun avbrytas.

Anvisning till enskilda frågor

I det här kapitlet finns särskilda instruktioner till vissa av frågorna i intervjuformuläret. Avsnitten **A** (intagningsuppgifter), **B** (intervjuaruppgifter) samt **C** (bakgrundsuppgifter) ingår inte i svenska ADAD. Dessa avsnitt och tillhörande anvisningar är utvecklade och anpassade för SiS verksamhet och specifika behov. Användare utanför SiS får komplettera med egna frågor och anvisningar för dessa administrativa frågeområden.

Avsnitten **D–K** gäller ADAD:s livsområden – fysisk hälsa, skola, arbete, fritid och vänner, familj, psykisk hälsa, brottslighet, alkohol och narkotika – och anvisningarna för dessa riktar sig till samtliga användare av ADAD. Genom att alla som använder ADAD följer anvisningarna förstärks kvaliteten och tillförlitligheten av intervjun och möjligheten att jämföra resultat underlättas.

Anvisningarna relaterar genomgående till SiS benämning och numrering av respektive fråga (exempelvis D1, J9 osv.).

A Intagningsuppgifter

Avsnittet innehåller administrativa uppgifter och är anpassat efter SiS verksamhet. Flera av uppgifterna ska du hämta från SiS interna dokumentationssystem, KAJ, och fylla i före eller efter intervjun.

A4 (BO3)	Institution Avser det ungdomshem ungdomen vistas på vid intagning på SiS (det första ungdomshemmet).
A5 (BO4)	Avdelning där den unge vistas Avser den avdelning ungdomen vistas på vid intagning på SiS (den första avdelningen).
A6 (BO2)	Ärendenummer Avser ärendenumret för den aktuella placeringen. Det finns angivet i KAJ.
A7 (BO1)	Den unges personnummer Ska stämma överens med personnumret som angivits i KAJ (ÅÅMMDD-NNNN).
A8	Kön Ange ungdomens juridiska kön.
A9, A10	Kommun och ansvarig socialnämnd Vid mindre städer är det oftast kommunens namn som ska noteras på A10. Uppgiften finns angiven i KAJ.
A11a (BO5)	Datum för inskrivning Avser det datum när ungdomen skrevs in på SiS. Uppgiften finns angiven i KAJ (ÅÅÅÅMMDD). (Det är viktigt att skilja på frågorna A11a och A11b.)

- A11b (BO6) Datum för intagning**
Avser det datum när ungdomen faktiskt kom till SiS. Uppgiften finns angiven i KAJ (ÅÅÅÅMMDD). (Det är viktigt att skilja på frågorna A11a och A11b.)
- A12 Tidigare intagen på aktuell institution**
Avser en tidigare placering på aktuellt ungdomshem.
- A13 Tidigare intagen på annan institution inom SiS**
Avser en tidigare placering.
- A14, A15 Typ av intagning. Typ av placering.**
Frågorna avser aktuell placering.
- A17 Typ av plats**
Slutna platser relaterar till SiS anvisningar för LSU, medan låsbara platser relaterar till anvisningar för LVU.
- A18 Placering enligt paragraf**
Uppmärksamma att svarsalternativ 2 avser paragraf 3 (LVU § 3, eget beteende), svarsalternativ 3 avser paragraf 2 (LVU § 2, miljö). Kontraktsvård innebär att personen blir dömd till skyddstillsyn med särskild behandlingsplan.
- A20 Placeringsorsak enligt socialtjänsten**
Uppgiften finns angiven i platsansökan.
- A21 Om ja på A20c, specificera "annat socialt nedbrytande beteende"**
Om fråga A20c besvarats med 0 = nej ska alla frågor i A21 markeras med *E* (ej relevant).

B Intervjuaruppgifter

Avsnittet är anpassat efter SiS verksamhet och innehåller frågor till intervjuaren. Dessa frågor besvarar du antingen innan eller efter intervjun, inte tillsammans med ungdomen.

- B1 Datum för intervju**
Intervjun ska, om möjligt, genomföras inom 10 dagar efter att ungdomen kommit till ungdomshemmet. Om intervjun måste delas upp på flera intervjutillfällen anger du det datum den påbörjats. Skriv i så fall gärna en kommentar om att intervjun är genomförd vid flera tillfällen.
- B2 Intervjun pågick i**
Kom ihåg att notera när intervjun börjar och slutar så att tidsåtgången för intervjun kan anges i formuläret (i minuter). Om ungdomen av något skäl inte kan genomföra intervjun vid ett och samma tillfälle, ange den sammanlagda tidsåtgången för intervjun.

B6 Har den unge och/eller föräldrar blivit informerade om ADAD?

Det finns ingen fast åldersgräns för när man har skyldighet att informera föräldrar. Förutom ålder ska hänsyn tas till ungdomens mognad och utveckling (se avsnittet om sekretess på sidan 7).

B7 Har den unge blivit informerad om uppföljning?

Informera om att ungdomen kan bli kontaktad ett år efter utskrivning från en behandlingsavdelning på SiS för att genomföra en uppföljningsintervju. (Observera att detta inte är samma sak som återkopplingsamtalet som ska genomföras så snart som möjligt efter inskrivningsintervjun.)

C Bakgrundsuppgifter

(Här börjar intervjun med ungdomen)

Avsnittet är anpassat efter SiS verksamhet och innehåller dels frågor om ungdomens familjeförhållanden, boendeformer och uppväxtförhållanden, dels frågor om tidigare insatser. Syftet med avsnittet är att få en dokumentation av ungdomens bakgrund som senare kan ha betydelse för utredning och behandlingsplanering. Det kan finnas anledning att återkomma till detta avsnitt under intervjuens gång, speciellt vid genomgång av området familj. Dina skattningar ska till viss del baseras på uppgifter i detta avsnitt.

C4, C5 Har du svenskt medborgarskap?

Vid dubbelt medborgarskap, varav ett är svenskt, ange svenskt medborgarskap i C4 och skriv under kommentar till frågan att ungdomen har dubbelt medborgarskap samt ange vilket.

C8 Om ej född i Sverige, hur gammal var du när du kom till Sverige?

Om ungdomen flyttat till och från Sverige flera gånger, ange första gången hen kom till Sverige för ett mer varaktigt boende.

C9, C10 Vilket språk är ditt modersmål?

Med modersmål betraktas här det språk ungdomen först lärt sig. Om den unge har två modersmål varav det ena är svenska, anger du svenska på fråga C9 och det andra språket i kommentaren till frågan. Om ungdomen har två modersmål varav inget är svenska ange annat på fråga C9, och ange sedan båda språken på fråga C10.

C16–C28 Uppväxt

Frågorna C16 till C28 avser biologisk förälder/adoptivförälder. I de fall ett barn har bott i ett och samma familjehem sedan tidig ålder kan en avvägning göras, och svaren på dessa frågor kan avse denna familj. Notera dock detta tydligt i kommentarsfältet.

C20, C22 Lever din mor/far?

Om ungdomens mor eller far inte lever, ställ inte följdfrågorna om denna förälder (C24, C25, C26, C27, C34a, C38a). Ange **E** (ej relevant) på dessa frågor.

- C29 Med vem eller vilka har du främst vuxit upp, dvs bott hos upp till 21 års ålder (obs! endast ett alternativ per period)**
 I de fall ungdomen under ett åldersintervall bott på olika ställen är det viktigt att alltid svara med ett alternativ. Ange svarsalternativet för det boende som varat längst tid. Har ungdomen under ett åldersintervall bott lika lång tid på två olika ställen, prioritera det alternativ som visar på en förändring i boendet relaterat till tidigare boende. Alternativ 6 avser de fall då ungdomen uppger enbart syskon, det vill säga ungdomen bor i syskons hushåll. I övriga alternativ är hemma-boende syskon inkluderade. Använd kommentarsfältet för att, om behov finns, förtydliga ungdomens uppväxtförhållanden.
- C30 Vilket av följande alternativ beskriver bäst dina huvudsakliga boendeförhållanden?**
 Välj enbart ett alternativ för huvudsakligt boende. Frågan syftar på ett varaktigt boende och inte på tillfällig vistelse.
- C32a Vilka har du senast stadigvarande levt med?**
 Ange de föräldrar eller andra personer ungdomen senast levt med.
- C34a, C34b C38a Vilket yrke har din far/mor?**
 Skriv yrke, yrkestitel alternativt vilket arbete ungdomens föräldrar har. Om ungdomen nämner olika yrken, ange det som kräver högst utbildning. Svarsalternativet kodas om efter intervjun enligt SCB:s Svenskt socioekonomiskt index – yrke, som du hittar längst bak i denna manual.
- C43 Hur många syskon har du?**
 Syskon kan innefatta både hel-, halv- och styvsyskon.
- C50, C56 Sammanlagd tid**
 Ange sammanlagd tid som ungdomen bott i familjehem (C50) respektive placerad på ungdomshem/behandlingshem (C56). Nuvarande placering på SiS räknas inte. Varje påbörjad månad räknas som en hel månad när du räknar ut sammanlagd tid för placering. Om nuvarande placering är den första inom SiS eller på behandlingshem ska frågorna C55-58 inte ställas till ungdomen utan besvaras med *E (ej relevant)*.
- C59 Har du eller har du haft kontaktperson eller kontaktfamilj enligt socialtjänstlagen?**
 Med detta menas en insats som beviljats med stöd av socialtjänstlagen (SoL). Gör en notering i kommentarsfältet i de fall ungdomen har eller har haft en kontaktperson enligt LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade).

- C60 Har du deltagit i öppenvårdsprogram?**
Med öppenvårdsprogram avses någon form av strukturerad dagverksamhet. Hit räknas till exempel olika mellanvårdsinsatser. Kan även gälla stöd till hela familjen. Exempel på öppenvård kan vara familjesamtal, grupper för barn som utsätts för våld i familjen, grupper för barn till missbrukare, ART-utbildning genom socialtjänsten och insatser mot missbruk genom socialtjänsten t.ex. drogtester och samtalskontakt.
- C62a Varifrån kom du när du skrevs in här på ungdomshemmet?**
Ange det alternativ där ungdomen vistades i direkt anslutning till intagningen.
- C65b Vem eller vilka var närvarande vid intagningen här på ungdomshemmet?**
I svarsalternativet släkt inkluderas även syskon. Personal på mottagande avdelning ska inte anges.

D Fysisk hälsa

Avsnittet innehåller frågor om ungdomens fysiska hälsa. Syftet med frågorna är att kartlägga de hälsoproblem som kan påverka livssituationen. Fokus är på kroppslig hälsa som inte är direkt kopplad till alkohol- eller narkotikamissbruk.

- D6 Hur många gånger i ditt liv har du varit inlagd på sjukhus på grund av fysiska skador eller sjukdom?**
Här fyller du i antalet sjukhusbesök av medicinska skäl (fysiska skador eller sjukdomar) som varat över natten. Notera att en och samma vistelse räknas som en period. Inkludera inte psykiatrisk behandling eller avgiftning för alkohol- eller narkotikaproblem. Normala födselar eller aborter ska inte räknas in eftersom dessa inte är medicinska problem som beror på sjukdom eller skada.
- D7 Om du varit inlagd på sjukhus för fysiska skador eller sjukdomar, när var senaste gången?**
I de fall ungdomen inte kommer ihåg vilket år hen var inlagd besvaras frågan med **X (ej svar)**. Om ungdomen kommer ihåg vilket år men inte vilken månad hen var inlagd på sjukhus, ange vilket år ungdomen var inlagd och sedan **X (ej svar)**, på månad.

- D8 Har du några kroniska medicinska problem?**
 Här fyller du i om ungdomen har något kroniskt eller varaktigt sjukdomstillstånd, alltså ett allvarligt eller potentiellt allvarligt fysiskt eller medicinskt problem som kräver kontinuerlig behandling (till exempel medicinering och dietrestriktioner) eller som innebär betydande begränsningar i den normala livsföringen. Några exempel på kroniska tillstånd är diabetes, epilepsi, kronisk hepatit, allvarlig astma och fysiska handikapp.

 I de fall ungdomen anger psykiatrisk medicin eller neuropsykiatriska diagnoser, notera detta i kommentarsfältet under psykisk hälsa.
- D10 Frågor angående olika hälsoproblem**
 Avser aktuella hälsoproblem, det vill säga problem ungdomen har, har haft den senaste tiden (de senaste 12 månaderna) eller brukar ha. Det omfattar inte ungdomens hela sjukdomshistoria. Frågorna handlar om den egna kroppen och fråga D10a ska därför bevaras med *E (ej relevant)* för pojkar.
- D11 Hur många dagar, av de senaste 30, har du haft problem med din hälsa?**
 Inkludera inte fysiska problem som direkt orsakats av alkohol- eller narkotikamissbruk.
- D13a, D13b Är du ordinerad någon receptbelagd medicin?**
 I de fall ungdomen anger psykiatrisk medicin, notera detta i kommentarsfältet under psykisk hälsa. I formuläret har dessa frågor hamnat efter ungdomens skattningsfrågor D12-13. Ställ gärna frågorna D13a-b före skattningsfrågorna, för att tydliggöra för ungdomen att varje livsområde avslutas med de två skattningsfrågorna om hur orolig hen är eller hur viktigt hen tycker det är att få hjälp med problem inom det aktuella livsområdet.
- D12, D13 Den unges skattning**
 Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen själv att skatta oro och besvär när det gäller fysiska besvär och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller hur orolig ungdomen varit eller hur viktigt ungdomen tyckt att det är att få hjälp under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området fysisk hälsa och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.

- D14 Intervjuarens skattning av svårighetsgrad – Fysisk hälsa**
 Du gör här din samlade bedömning av ungdomens fysiska hälso-tillstånd. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Skattningen ska utgå från helheten av svaren på frågorna inom området fysisk hälsa. Om ungdomen lider av en åkomma som inte kan botas men kan bromsas eller kontrolleras (genom medicinering, riktig diet etc.) ska skattningen av ungdomens problem vara låg eftersom ytterligare insatser troligen inte är nödvändiga. Är tillståndet däremot allvarligt och problematiskt bör det skattas högt även om det inte finns någon adekvat behandling att ge. Svaren på frågorna D13a och D13b ska vägas in i skattningen.

E Skola

Avsnittet innehåller frågor om ungdomens skolgång. Ungdomen får ge en egen beskrivning av sin skolgång samt av sin inställning och motivation till skolan. Området ger en bild av hur det har sett ut sedan ungdomen började i skolan samt av den aktuella skoltiden.

- E1b Vilken årskurs i grundskolan tillhör du?**
 Besvaras med svarsalternativet *E (ej relevant)* för de ungdomar som avslutat grundskolan och/eller går i gymnasiet.
- E1c Vilken årskurs i grundskolan har du senast gått ut (t.ex. fått betyg från)?**
 Ska besvaras av alla ungdomar, även av dem som har avslutat grundskolan och/eller går i gymnasiet.
- E2a Går du i gymnasiet?**
 Ska besvaras av ungdomar i gymnasieålder. *0 = ej påbörjat gymnasiet* anges för ungdomar som fortfarande går i grundskolan.
- E2b, c, d Vilken årskurs i gymnasiet har du senast fått betyg från? Vilken årskurs tillhör du? Vilket program går du?**
 Besvaras med *E (ej relevant)* av de ungdomar som inte påbörjat gymnasiet.
- E3 Hur har du trivts i skolan?**
 Frågan ska besvaras av alla ungdomar. Har ungdomen exempelvis inte gått i högstadiet ska fråga E3c besvaras med svarsalternativet *E (ej relevant)*.
 Lågstadiet: förskoleklass–årskurs 3
 Mellanstadiet: årskurs 4–6
 Högstadiet: årskurs 7–9

- E5** **Hur många gånger har du blivit tillfälligt avstängd (inte fått komma till skolan)?**
 Avstängning förekommer endast i gymnasieskolan och är inte tillåten i grundskolan. Elever som går i grundskolan kan dock själva uppfatta sig som avstängda. Eftersom det är ungdomens bild som ska lyftas fram i intervjun accepteras detta. Fyll i antal gånger. I de fall ungdomen har blivit sjukskriven som ett sätt att hindra hen från att komma till skolan ska du räkna in detta i antalet avstängningar. Notera skillnaden i kommentarsfältet.
- E6** **Vad är den längsta period du har varit frånvarande från skolan?**
 Inkludera all frånvaro från skolan. Även avstängningar och sjukdom ska räknas med här.
- E7** **Hur var dina senaste betyg?**
 1 = under genomsnittet, 2 = medel, 3 = över genomsnittet
 Ungdomen gör en bedömning av var på skalan hen ligger betygs-
 mässigt.
- E8** **Hur oroad eller bekymrad var du över dina skolprestationer det senaste året**
 Frågan ställs även om det har gått en längre tid sedan ungdomen slutade skolan.
- E9** **Jag kommer nu att nämna olika skolproblem. Stämmer något av följande för dig nu eller när du senast gick i skolan?**
 Ange alla skolproblem ungdomen har för närvarande, oavsett vilken slags utbildning hen deltar i. Om ungdomen inte går i skolan för närvarande, besvaras frågorna utifrån hur det var under det senaste året som hen gick i skolan.
- E10** **Om du haft specialundervisning, i vilken årskurs hade du det första gången?**
 Med specialundervisning menas enskild undervisning eller undervisning i mindre grupp utanför den ordinarie klassen, av speciallärare eller om speciallärare kommer till klassen och ger stöd. Modersmålsundervisning är inte att betrakta som specialundervisning. Frågan ska ställas även om ungdomen svarat "0 = Nej" på fråga E9n. Ungdomen kan ha haft specialundervisning av någon annan anledning än inlärningssvårigheter.
- E10a** **Om du har haft anpassad studiegång, i vilken årskurs hade du det första gången?**
 Med anpassad studiegång menas att studierna är anpassade utifrån elevens förutsättningar och behov. Ofta innebär detta att man kombinerar skola och praktik.

- E11 Om du har gått i särskola, i vilken årskurs påbörjade du den?**
Använd anpassad grundskola eller anpassad gymnasieskola istället för särskola.

Med *anpassad grundskola* och *anpassad gymnasieskola* (tidigare särskola) menas skola med individuellt anpassad utbildning för barn och ungdomar med intellektuella funktionsnedsättningar som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav.
- E12 Hur många dagar av de senaste 30 har du varit frånvarande eller borta från skolan?**
Inkludera all frånvaro från skolan. Även avstängningar och sjukdom ska räknas med här. Har ungdomen avslutat eller hoppat av skolan ska frågan besvaras med *E (ej relevant)*.
- E13, E14 Hur många av dessa frånvarodagar var du sjuk eller skolkade du?**
Har ungdomen avslutat eller hoppat av skolan ska frågan besvaras med *E (ej relevant)*.
- E15 Vill du ha hjälp med skolarbetet eller med andra skolproblem som du har nu?**
Besvaras endast av ungdomar som går i grund- eller gymnasieskola.
- E16-E21 Besvaras endast av ungdomar som ej går grund-/gymnasieskola**
Observera att dessa frågor endast ska ställas till ungdomar som varken går i grundskolan eller på gymnasiet.
- E19, E20 Hur många månader har du gått denna utbildning och hur många timmar er vecka var utbildningen?**
Frågorna är följdfrågor till E17 och ska endast ställas till ungdomar som inte går i grund- eller gymnasieskola och har svarat "1 - ja" på fråga E17 och uppgivit någon utbildning. Besvaras med *E (ej relevant)* om ungdomen går i grund- eller gymnasieskola.
- E21 Vill du ha hjälp med att fortsätta din skolgång eller att påbörja någon ny?**
Besvaras av de ungdomar som inte går i grund- eller gymnasieskola.
- E22 Hur många år förväntar du dig att sammanlagt gå i skolan?**
I antal skolår inkluderas dels de år ungdomen redan har gått i skolan, dels de år ungdomen förväntar sig att gå i skolan i framtiden. Räkna antalet årskurser, inte antalet faktiska år.

- E24, E25 Den unges skattning**
Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med skolan och där-
efter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poäng-
tera att skattningen gäller hur orolig ungdomen varit eller hur viktigt
ungdomen tyckt att det är att få hjälp för sina problem under de
senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området skola
och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.
- E26 Intervjuarens skattning av svårighetsgrad – Skola**
Du gör här din samlade bedömning av ungdomens skolsituation.
Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom
området. Skattningen ska utgå från helheten av svaren på frågorna
inom området skola. Tänk på att du ska göra en skattning oavsett
om ungdomen går i, hoppat av eller avslutat skolan, och att du ska
beskriva omfattningen av problem då hen senast gick i skolan.

F Arbeta

Avsnittet innehåller frågor om praktik och arbete. Syftet är att ge en bild av ungdomens arbetslivserfarenhet och av hens framtidsvisioner och motivation till arbete.

- F1 Vilken är den längsta period du har haft ett och samma arbete?**
Avser att ge information om vad ungdomen har arbetat med och en-
ligt vilken anställningsform hen har varit anställd. Frågan innefattar
alla typer av praktik, arbeten och anställningsformer: legalt arbete,
svartjobb, oavlönat frivilligt arbete och tillfälliga sommarjobb. Varje
påbörjad månad räknas som en hel månad. Exempel: Ungdomen
har arbetat sex veckor, som svar på frågan anges två månader och i
kommentarsfältet förtydligas att det handlar om sex veckor.
- Om ungdomen på fråga F1a svarar att hen aldrig har haft ett arbete
(under minst 16 timmar/vecka) blir svaret 0 månader. Detta innebär
att intervjuaren inte ställer frågorna F1b–F3 utan besvarar dem med
E (ej relevant).
- F9-F12 Besvaras av de som varken går i skolan eller har arbete**
Observera att dessa frågor endast ska ställas till ungdomar som
varken går i skolan eller arbetar. Om ungdomen går i skolan eller
arbetar ska du inte ställa dessa frågor utan ange *E (ej relevant)* som
svar.

- F13, F14 Den unges skattning**
Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med arbete och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller hur orolig ungdomen varit eller hur viktigt ungdomen tyckt att det är att få hjälp för sina problem under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området arbete och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.
- F15 Intervjuarens skattning av problemets svårighetsgrad – Arbete**
Du gör här din samlade bedömning av ungdomens arbetssituation. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Skattningen ska utgå från helheten av svaren på frågorna inom området arbete.

G Fritid och vänner

Avsnittet innehåller frågor om hur ungdomen upplever sin fritid, kamratrelationer och relation till eventuell partner. Syftet med avsnittet är att ge en bild av ungdomens sociala nätverk. Notera att flera av frågorna under detta avsnitt är av känslig karaktär.

- G3 Av de fem vänner du känner bäst, hur många...**
I de fall ungdomen inte har så många vänner som frågan anger, skriv antalet vänner ungdomen har på fråga G3f. Var uppmärksam på skillnaden mellan "riktigt nära vänner" som det frågas efter i fråga G2a och "de fem vänner du känner bäst" som det frågas efter i denna fråga. Ungdomen kan ha fem vänner (eller fler), även om hen inte har så många riktigt nära vänner. Om den unge ändå uppger att hen inte har så många som fem vänner noteras antalet i fråga G3f. Annars besvaras den frågan med *E (ej relevant)*.
- G4 Under ett dygn en vanlig vardag, hur många timmar tillbringar du med att:**
För varje 24-timmarsperiod, skriv antalet hela timmar. Enbart hela timmar räknas. Aktiviteter som understiger en timme kan markeras i kommentarsfältet.
- G9 Har du haft någon partner under de senaste tre månaderna?**
I texten till frågan står det flickvän/pojkvän. Använd i stället det könsneutrala "partner".

Om svaret blir nej på frågan, ange *E (ej relevant)* på frågorna G10, G11 och G12a-c.

G12d-f Hur ofta, om någonsin, har du blivit fysiskt/psykiskt/känslomässigt misshandlad av din partner?

Frågorna ska ställas även om ungdomen inte haft en partner under de senaste tre månaderna. Använd gärna ordet våld i stället för misshandel.

Fysiskt våld kan vara allt våld som riktas mot en person kroppsligen. Det kan vara sådant som ger upphov till smärta långvarigt, eller övergående, det kan handla om obehag, eller att förändra någons utseende mot dennes vilja. Det kan handla om allt från stryk, slag, sparkar, örfilar, knuffar, strypgrepp, till att klippa av någons hår eller utöva våld med hjälp av tillhyggen eller vapen.

Psykiskt våld kan vara hot om våld, om sexuella övergrepp eller om andra brottsliga gärningar, men det kan också vara nedsättande kommentarer och kränkningar. Det kan vara att hota med att ta livet av sig själv, sin partner eller någon annan som betyder mycket för personen som blir utsatt. Det innefattar även situationer när någon utövar kontroll, som att bestämma vem partnern ska umgås med, omfattande kontroll av partners mobiltelefon eller att i övrigt begränsa någon i hens dagliga livsföring.

Sexuellt våld kan vara att tvinga någon att utföra sexuella handlingar mot dennes vilja, eller att utsätta någon för andra sexuella övergrepp eller våldtäkt. Det kan även innefatta våld som riktas mot könsorgan eller bröst. Det kan vara att bli tvingad till att kolla på porr eller ställa upp på att bli filmad under sex. Det kan också innebära att man utnyttjar någons utsatta position för att tvinga fram ett samtycke.

G13 Om du inte har någon flickvän eller pojkvän just nu, hur mycket bekymrar det dig?

Frågan ska ställas till alla ungdomar, även till dem som uppgett att de har haft en relation under de senaste tre månaderna (fråga G9). Relationen kan ha tagit slut under dessa månader.

G14 Händer det att du har sex?

Om frågan besvaras med 0 = nej ska frågorna G15-G17 besvaras med *E (ej relevant)*.

G17 Har du någon gång varit gravid alternativt gjort så att någon blivit gravid?

Frågan ska ställas till både flickor och pojkar. För flickor lyder frågan "Har du någon gång varit gravid?" och för pojkar "Har du någon gång gjort så att någon blivit gravid?".

G19a Har du någonsin haft sex i utbyte mot pengar eller andra förmåner?

Andra förmåner kan exempelvis vara boende, alkohol, narkotika, dyra kläder, resor, middagar med mera.

G21, G22**Den unges skattning**

Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med fritid eller vänner och därefter hur viktigt det är för ungdomen att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller hur orolig ungdomen varit eller hur viktigt ungdomen tyckt att det är att få hjälp för sina problem under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området fritid och vänner och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.

G23**Intervjuarens skattning av svårighetsgrad – Fritid och vänner**

Du gör här din samlade bedömning av ungdomens fritid och vänner. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Skattningen ska utgå från helheten av svaren på frågorna inom området fritid och vänner.

Om ungdomens svar visar på en kriminell och/eller drogrelaterad livsstil ska detta ses som oroande, och du bör välja ett högt skattningsintervall. En annan anledning till hög skattning kan vara om ungdomens svar visar på ensamhet eller brist på vänner och sociala aktiviteter.

H Familj, bakgrund och relationer

Avsnittet innehåller frågor om hur ungdomen upplever sin familj. Frågorna syftar på den unges uppväxtmiljö och inkluderar inte egen familjebildning med partner. Om ungdomen har flera familjer väljs det alternativ som är tidsmässigt mest aktuellt. Familjehemsföräldrar kan i vissa lägen räknas som föräldrafigurer. Om ungdomen bor med en ensamstående förälder ska du även fylla i uppgifter om den förälder som ungdomen inte bor hos, i de fall ungdomen har kontakt med eller relation till denne. Notera att flera av frågorna i detta avsnitt är av känslig karaktär.

H1**Har någon av dina biologiska föräldrar, föräldrafigurer eller syskon problem med...?**

Här avses biologiska föräldrar samt föräldrafigurer, exempelvis styv-föräldrar. Har ungdomen stadigvarande bott i ett familjehem kan ungdomen även tala om den familjen. Ange i kommentarsfältet vem svaren på frågan avser. Syskon avser ett eller flera syskon. Frågan avser problem som varit aktuella de senaste tre åren. Frågorna ställs lodrätt, alltså om en person i taget.

Om föräldrarna inte lever ihop och har nya partner ska man ange den nya partnern som "fig.". Om modern har en ny partner skrivs hen in som "fig. Far", och om fadern har en ny partner skrivs hen in som "fig. Mor". Om det nya förhållandet är samkönat bör detta noteras i kommentarsfältet.

- H2–H15 Familjerelationer**
Om det finns flera familjer, låt ungdomen avgöra vilken familj hen vill prata om och lägg till den andra familjen i kommentarsfältet. För kommande utredning och behandling är det ett bra tillfälle att påbörja en kartläggning som man sedan kan återkomma till.
- H8 Hur bra kommer du överens med de olika personerna i din familj?**
Frågan ska besvaras med svarsalternativet *E (ej relevant)* om ungdomen saknar någon av de uppräknade familjemedlemmarna.
- H16 Familjerelationer**
Frågorna ställs lodrätt, alltså om en person i taget.
- H17, H18 Hur ofta, om någonsin, har du blivit fysiskt/psykiskt/känslomässigt misshandlad av någon som varit en föräldrafigur?**
Använd gärna ordet våld i stället för misshandel.
- Fysiskt våld** kan vara allt våld som riktas mot en person kroppsligen. Det kan vara sådant som ger upphov till smärta långvarigt, eller övergående, det kan handla om obehag, eller att förändra någons utseende mot dennes vilja. Det kan handla om allt från stryk, slag, sparkar, örfilar, knuffar, strypgrepp, till att klippa av någons hår eller utöva våld med hjälp av tillhyggen eller vapen.
- Psykiskt våld** kan vara hot om våld, om sexuella övergrepp eller om andra brottsliga gärningar, men det kan också vara nedsättande kommentarer och kränkningar. Det kan vara att hota med att ta livet av sig själv, sin partner eller någon annan som betyder mycket för personen som blir utsatt. Det innefattar även situationer när någon utövar kontroll, som att bestämma vem partnern ska umgås med, omfattande kontroll av partners mobiltelefon eller att i övrigt begränsa någon i hens dagliga livsföring.
- H19 Har du någon gång blivit utsatt för sexuella övergrepp av någon du stått i beroendeställning till?**
Frågan avser om ungdomen blivit utsatt för sexuella övergrepp av t.ex. en familjemedlem, släkting, idrottsledare, lärare, tjänsteman etc.
- H19a Har du någonsin blivit utsatt för sexuella övergrepp av någon annan person?**
Frågan avser annan person än någon som ungdomen stått i beroendeställning till, eller om ungdomen blivit utsatt av en jämnårig ungdom eller någon okänd person.

- H20, H21 Den unges skattning**
Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med familjen och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller hur orolig ungdomen varit eller hur viktigt ungdomen tyckt att det är att få hjälp under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området familj och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.
- H22 Intervjuarens skattning - familj, bakgrund och relationer**
Du gör här din samlade bedömning av ungdomens familjesituation. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Skattningen ska utgå från helheten av svaren på frågorna inom området familj, bakgrund och relationer. Ta hänsyn till hela avsnittet och hur ungdomen uppfattar sin boendemiljö. Finns det missbruk, våld, brottslighet, övergrepp och svaga relationer till föräldrar eller föräldrafigurer ska du ge en högre skattning. Ta även med uppgifter från avsnittet Bakgrundsuppgifter i bedömningen av problemtyngd inom området Familj.

I Psykisk hälsa

Avsnittet innehåller frågor om hur ungdomen upplever sin psykiska hälsa samt eventuella behandlingskontakter. Frågorna berör såväl de senaste 30 dagarna som någonsin i livet. Tänk på att området kan vara påfrestande för en ungdom som har problem med sin psykiska hälsa. Avsnittet avslutas med en riskbedömning som du fyller i efter intervjun.

- I1 Hur många gånger har du fått hjälp eller behandling för psykiska/känslomässiga problem?**
Frågorna avser antal behandlingsomgångar, inte antalet enstaka tillfällen ungdomen haft samtal eller behandling. Samma sak gäller sjukhusvistelse på psykiatrisk eller barnpsykiatrisk klinik. Behandling för alkohol- eller drogmissbruk ska inte räknas med. Öppenvårdskontakt innefattar alla typer av professionell hjälp, vård eller behandling för psykologiska eller känslomässiga problem, exempelvis hos BUP eller kurator.

I3 Har du någonsin under en period av en vecka eller längre upplevt...?

Alla psykiska besvär ska räknas med, om de inte är direkta effekter av droger. Besvären ska vara en viss tid, mer än en vecka, eller vid återkommande tillfällen. Med depression avses inte en klinisk diagnos utan om den unge under en längre tid (mer än en vecka) känt sig verkligt nedstämd och ledsen. Självmordstankar och försök till självmord ska alltid räknas med, oberoende av tidsperiod och oberoende av om de är orsakade av eller hänger samman med droganvändning.

Även om ungdomen svarar nekande på "under din livstid" bör frågorna ställas om de senaste 30 dagarna. Fråga till exempel: "Och lite mer nyligen?" Eller: "Har du känt dig riktigt deprimerad/haft svårt att kontrollera våldsamt beteende/haft allvarliga självmordstankar eller liknande under den senaste veckan eller veckorna?"

I5, I6 Den unges skattning

Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med psykisk hälsa och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller hur orolig ungdomen varit eller hur viktigt ungdomen tyckt att det är att få hjälp under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området psykisk hälsa och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.

I7 Ifylls av intervjuaren

Här gör du en bedömning av ungdomens psykiska tillstånd vid intervjutillfället. När du gör skattningen ska du beakta ungdomens svar på frågorna. Vänta med att fylla i uppgifterna till efter intervjun. Svaren ska handla om ungdomens sinnesstämning och mående så som du uppfattade det under intervjutillfället.

I8 Intervjuarens skattning – Psykisk hälsa

Du gör här din samlade bedömning av ungdomens psykiska hälsa. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Beakta hela frågeområdet när du gör skattningen: omfattning av problem, allvarlighetsgrad, akuta problem och problem av mer kronisk karaktär. Att vilja skada sig själv tillsammans med självmordstankar bör ge en högre skattning.

Om en ungdom uppger att hen under de senaste 30 dagarna gjort självmordsförsök är praxis att välja 7-8-9 som skattningsintervall utifrån att uppgiften visar på att det kan finnas akut fara för den unges liv. Du ska alltid, direkt efter intervjun, meddela en chef om ungdomens svar på frågorna kring psykisk hälsa visar på allvarliga problem som t.ex. självmordstankar eller självmordsförsök.

J Brottslighet

Avsnittet innehåller frågor om ungdomens brottshistorik, kontakt med rättsväsende och aktuella inblandning i kriminalitet. Frågorna inleds ofta med "Hur många gånger har du...?" Detta minskar möjligheten att enkelt avfärda frågan genom att svara nej.

J1 Hur många gånger i ditt liv har du blivit tagen av polisen?

Här räknar du in de gånger ungdomen blivit omhändertagen, gripen, anhållen samt kallad till förhör. Observera att frågan avser hur många gånger ungdomen blivit tagen för brott/brottsmisstanke, inte till exempel för att hen varit på rymmen. Om ungdomen har blivit tagen av polisen ett stort antal gånger och har svårt att precisera, försök att vägleda hen genom att ge exempel: "Tror du att det är mellan 5 och 10, 10 och 15, 15 och 20?" Det är antalet gånger som räknas. Om ungdomen exempelvis har blivit tagen av polisen flera gånger under samma dag räknas varje tillfälle.

J2 Är du villkorligt frigiven eller under övervakning?

Villkorlig frigivning kan följa efter ett fängelsestraff, om en viss tid av den totala strafftiden är avtjänad. Frivården bestämmer om eventuell övervakning vid villkorlig frigivning. En person som dömts till skyddstillsyn kan stå under övervakning utan att hen har avtjänat ett fängelsestraff.

J5, J6 Hur länge varade det längsta enstaka tillfälle som du varit i häkte/fängelse

Observera att dessa frågor handlar om brott. Om ungdomen t.ex. suttit i häkte i väntan på transport till ungdomshem, i "fyllecell", blivit omhändertagen under avvikning under LVU-vård eller blivit omhändertagen enligt LOB ska detta inte anges eftersom det inte är brott. Däremot kan du notera detta i kommentarsfältet.

J9 Nu kommer jag att ställa frågor till dig om olika brott och företeelser som du kan ha varit inblandad i...

Var observant på att fråga 3, angående den unges ålder första gången, kan vara aktuell även om svaret blir noll "0" på de två första frågorna. Ungdomen kan ha varit inblandad i brott för mer än 12 månader sedan. Fråga 3 kan lämpligen formuleras "Om du varit inblandad i *efterfrågat brott* tidigare än de senaste 12 månaderna, hur gammal var du första gången?".

För de brott ungdomen svarar att hen aldrig varit inblandad i ska svaret på "ålder 1:a gången" vara ifyllt med **E** (*ej relevant*). På fråga 4, åkt fast, avses hur många gånger ungdomen totalt under sin livstid blivit tagen av polisen för respektive brott.

Tips! Innan du ställer frågorna om misshandel, förtydliga för ungdomen att du kommer att fråga om tre olika varianter av misshandel.

Anledningen till att endast den första frågan om misshandel är markerad som kritisk är att i den ursprungliga intervjun var det den enda frågan om misshandel. Alla frågor om misshandel ska ses som kritiska.

J9n Vapeninnehav

Även hemmagjorda vapen, till exempel kaststjärnor, inkluderas.

J13, J14 Den unges skattning

Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med kriminalitet och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller hur orolig ungdomen varit eller hur viktigt ungdomen tyckt att det är att få hjälp under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området brottslighet och att skattningsfrågor åter- kommer efter varje livsområde.

J16**Intervjuarens skattning av svårighetsgrad – Brottslighet**

Din samlade bedömning ska grunda sig på ungdomens inblandning i brottsliga handlingar. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Din skattning ska baseras på frågorna och svaren inom det aktuella livsområdet "Brottslighet", sidorna 26-29 i formuläret.

I skattningarna är det viktigt att ta hänsyn till vilka brott ungdomen har gjort sig skyldig till, samt i vilken utsträckning hen har varit inblandad i brottsliga handlingar. När du skattar svårighetsgrad är det även viktigt att ta hänsyn till ungdomens ålder. Ju yngre ungdomen är, desto allvarligare är det om hen är inblandad i brottslighet. Om debutåldern för brott är låg ska detta ses som oroande.

Du bör även ta hänsyn till vilken typ av brott ungdomen är inblandad i. I skattningen av svårighetsgrad, ska du skilja mellan mindre allvarliga förseelser och allvarligare brott. Du bör även se på antal brott, senaste året, samt om antalet brott ökat eller minskat under de senaste tre månaderna. Om ungdomen begått många brott men endast blivit tagen av polisen ett fåtal gånger, eller om ungdomen åkt fast många gånger men trots detta fortsätter vara inblandad i kriminella handlingar, ska detta ses som oroande.

Du bör också vid ditt val av skattingsintervall ta hänsyn till om ungdomens problem är aktuella, eller om brottsligheten mestadels förekommit tidigare än det senaste året. Aktuella problem skattas som allvarligare. Tänk på att avsaknad av problem ses som en resurs och skyddande i ADAD!

K Alkohol och narkotika

Avsnittet innehåller frågor om ungdomens bruk av alkohol och narkotika avseende frekvens och konsekvenser, samt frågor om kamraters bruk av alkohol och narkotika. Frågorna inleds ibland med "Hur ofta använde du..?". Detta minskar möjligheten att enkelt avfärda frågan genom att svara nej.

K1 Nu kommer jag att ställa några frågor till dig om alkohol och narkotiska preparat

Det är viktigt att du ställer frågor om ett preparat i taget. Ställ frågorna i den ordning de förekommer i formuläret, det vill säga fråga 1, 2, 3 och 4 om varje preparat. Du fyller alltså i tabellen horisontellt. När hela raden är ifylld ställer du frågor om nästa preparat.

Om ungdomen svarar att hen aldrig i sitt liv har använt preparatet anges noll (0) på svarsraden i kolumn 1. På de följande frågorna anges då svarsalternativet *E (ej relevant)*. För att vara säker på att man kan ange noll (0) i första kolumnen ska fråga 3 ha ställts till ungdomen som då ska ha svarat att hen aldrig använt preparatet.

Om ungdomen på fråga 1 och 2 om preparatet svarat att hen inte använt det bör fråga 3 omformuleras och lyda "Om du använt *efterfrågat preparat* tidigare än det senaste året, hur gammal var du första gången?".

Besvara frågorna med någon av de frekvenskoder som finns angiven i rutan nedanför. Frekvenskoderna finns även längst ner på sida 30 i frågeformuläret, observera dock att noll (0) endast finns angiven i texten till frekvenskoderna. Om du är osäker på vilken frekvenskod du ska välja, be den unge att välja det alternativ som bäst speglar konsumtionen.

Frekvenskoder

- 0 = Aldrig någonsin använt preparatet
- 1 = Ej använt angiven månad
- 2 = En gång i månaden
- 3 = 2–4 gånger i månaden
- 4 = 2–3 gånger i veckan
- 5 = 4–6 gånger i veckan
- 6 = En gång om dagen
- 7 = Två eller flera gånger

- K6, K7, K8, K9 Huvudsakligt preparat**
 Här ska du tillsammans med ungdomen bedöma ett huvudsakligt preparat. Bedömningen baseras på medelanvändningen av preparatet de senaste 30 dagarna och på hur länge ungdomen använt preparatet och/eller hur stort problem det utgör för ungdomen. Om ungdomen är blandmissbrukare görs en notering i kommentarsfältet om vilka de övriga preparaten är.
- K10 Har du någonsin märkt av att du behöver större doser än tidigare av något preparat för att bli lika påverkad?**
 Frågan syftar till att fånga eventuell toleransutveckling av något preparat.
- K11 Har du försökt att minska konsumtionen av något preparat men inte klarat av det?**
 Frågan gäller alla preparat och syftar till att fånga motivationen till förändring. Ungdomen ska här svara på om hen har klarat av att minska konsumtionen.
- K12 Hur många gånger har du fått rådgivning eller behandling för alkohol eller narkotikamissbruk**
 Avser tidigare behandling. Öppenvård innefattar varje form av öppenvårdskontakt för alkohol- eller drogmissbruk. Frågan avser antal perioder, inte antal enskilda tillfällen.
- K15, K16, K17 Skol- och arbetsfrågor**
 I de fall ungdomen inte går i skola eller har ett arbete besvaras frågan med *E (ej relevant)*.
- K21a, K21b, K22a, K22b Den unges skattning**
 Gå igenom svarsalternativen och visa skattningsskalan: 0 = inte alls, 1 = lite, 2 = ganska mycket, 3 = mycket. Be därefter ungdomen att själv skatta oro och besvär angående problem med alkohol- och/eller narkotikabruk och därefter hur viktigt det är att få hjälp med eventuella problem. Poängtera att skattningen gäller hur orolig ungdomen varit eller hur viktigt ungdomen tyckt att det är att få hjälp under de senaste 30 dagarna. Förtydliga att det gäller endast för området alkohol och narkotika och att skattningsfrågor återkommer efter varje livsområde.

K23a, K23b**Intervjuarens skattning av svårighetsgrad –
Alkohol och narkotika**

Du gör här din samlade bedömning av ungdomens alkohol- och narkotikabruk. Bedömningen avser behov av ytterligare hjälp för problem inom området. Tänk på att det är frågorna inom det aktuella livsområdet Alkohol och Narkotika i formuläret som skattningen ska baseras på. Skattningarna för de olika preparaten alkohol och narkotika görs separat. Vid skattning av alkohol räknas enbart frågorna kring alkohol. Observera att fråga K4 som handlar om blandmissbruk, även inkluderar alkoholanvändning och kan vara aktuell vid skattning av alkohol. Sniffning och dopning räknas in som narkotika.

När du skattar svårighetsgrad ska risknivån räknas med. Det är viktigt att ta hänsyn till ungdomens ålder. Ju yngre ungdomen är, desto allvarligare är problematiken. Det är även viktigt att ta hänsyn till varaktighet, det vill säga under hur många år ungdomen använt alkohol eller narkotiska preparat. Ju längre varaktighet, desto allvarligare är problematiken. Du kan också behöva ta hänsyn till om missbruket eskalerat under de senaste 30 dagarna.

När det gäller alkohol finns en skillnad i bedömning om ungdomen är under eller över 18 år gammal. Enligt lagen får en ungdom som fyllt 18 år köpa och dricka alkohol på restaurang. Skattningen av narkotika inkluderar även användning av tobak. Detta innebär bl.a. att en ungdom som aldrig använt narkotika och vars fem bästa vänner, enligt fråga K18, inte använder några narkotiska preparat inte bör skattas med det lägsta skattningsintervallet 0-1-2, om hen använder tobak. För en ungdom som endast använder tobak bör du välja 1-2-3 som skattningsintervall för narkotika.

Alla preparat som efterfrågas i K1 är märkta med *, det vill säga att de bedöms som "kritiska frågor". Detta innebär att du som intervjuare ska bedöma allvarlighetsgraden av alla preparat som likvärdig.

Nedanstående är exempel på skattningar baserade på typ av preparat och frekvens (OBS! exklusive övrig känd problematik från svaren inom livsområdet):

Om en ungdom, på fråga K1, svarat att hen använt något enstaka preparat (alkohol eller narkotika) tidigare i sitt liv men inte under de senaste 30 dagarna och inte heller under en "typisk" månad det senaste året (svaren på fråga K1, kolumn 1 och 2 är ifyllda med frekvensen "1 = Ej använt angiven månad) och senaste datum för användande ligger något eller några år tillbaka, kan skattningsintervallet 1-2-3 vara lämpligt. Om ungdomen använt flera olika preparat eller injicerat tidigare än det senaste året, bör du välja ett högre intervall.

För en ungdom som är ung, har låg debutålder och/eller har lång varaktighet i missbruket och använder ett narkotiskt preparat flera gånger i veckan och även använder andra preparat emellanåt, kan 6-7-8 vara en lämplig nivå på skattningsintervall. Om ungdomen är äldre och inte har lång varaktighet eller låg debutålder kan skattningsintervallet 5-6-7 vara lämpligt. Observera att när du väljer skattningsintervall ska du inte bara ta hänsyn till svaren i fråga K1 utan även till övriga svar inom livsområdet, vilket kan påverka valet av skattningsintervall.

För en ungdom som dricker alkohol dagligen kan 6-7-8 eller 7-8-9 vara lämpligt intervall. Det lägre intervallet kan vara aktuellt om ungdomen har fyllt 18 år och det högre intervallet om ungdomen är under 18 år. Om en ungdom som fyllt 18 år blandar alkohol med andra preparat kan det högre intervallet vara mer relevant.

För en ungdom som använder narkotika dagligen kan 6-7-8 eller 7-8-9 vara relevant skattningsintervall. Om ungdomen använder narkotika flera gånger om dagen eller använder något preparat en gång om dagen samt dessutom använder andra preparat regelbundet, är intervallet 7-8-9 lämpligt. Om en ungdom injicerar något preparat är 7-8-9 relevant som skattningsintervall.

Skattningsskala

0 = Inte alls

1 = Lite

2 = Ganska mycket

3 = Mycket

Skattningsskala

0 = Aldrig

1 = Sällan

2 = Ganska ofta

3 = Mycket ofta

Frekvenskoder

0 = Aldrig någonsin använt preparatet

1 = Ej använt angiven månad

2 = En gång i månaden

3 = 2–4 gånger i månaden

4 = 2–3 gånger i veckan

5 = 4–6 gånger i veckan

6 = En gång om dagen

7 = Två eller flera gånger per dag

